

TijdSchrift

101

Historische Vereniging Vlaardingen • september 2006

Plantage boekhandel Den Draak

Den Draak, zelf ook deel van de
rijke Vlaardingse geschiedenis!

Veerplein 33-35 - 3131 CX Vlaardingen - tel. 010 4358822 - fax 010 4349574
e-mail: info@plantagedendraak.nl - www.plantagedendraak.nl

Fisc-ad

Fiscale- en administratieve dienstverlening

tel: (010) 435 92 67
fax: 08 4220 69 33
e-mail: fiscad@hetnet.nl

Stout Grafische Dienstverlening

A. Hoogvlietstraat 6
3134 CC Vlaardingen
tel. 010-2480603
fax 010-4344878

email: info@stout.nu
www.stout.nu

**Voor het repareren van boeken
en het inbinden van
tijdschriften**

Marieke Velthuisen
Dalkruid 47
3137 WK Vlaardingen
Tel: 010 - 4746167
E-mail: g.velthuisen@hccnet.nl

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van de gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 16,50 per jaar, te voldoen per accept-girokaart. Het bankrekeningnummer van de vereniging is 39.56.57.016, het postgironummer is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:
W.C. den Breems, voorzitter
A.W.J. Andriessen, penningmeester
mevr. A. Maat-Grijzen
J. van Elk
E.A. Lohmann
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. T. van der Hoek, notuliste

Contactadres / losse verkoop publicaties:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Ledenadministratie:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Adres ledenactiviteiten:
Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Redactie Tijd-Schrift:
E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette of per e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992
© Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vernieuwvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

Inhoud

Redactioneel 5

Open Monumentendag 6

Meester Jan van Vlaardingen
(en Jan Bot)
Paul J. Westerdijk 14

Wetenswaardigheden
Wout den Breems 20

Reünie Gemeentelyceum 24

Boekbespreking 25

Ledenactiviteiten 26

Bij de omslag: Het Moermanhuis is tijdens Open Monumentendag voor het laatst te bezoeken als platte-landspraktijk uit de jaren vijftig. Binnenkort verhuist de inventaris naar het Visserijmuseum/Vlaardings Museum.

(Foto: Klaas Bloem)

Voor kopieën (ook in KLEUR)

**moet je
naast
de molen zijn!**

maandag t/m vrijdag
van 09.15 - 17.30 uur
DRUKKERIJ/COPYSHOP
A. OUWENDIJK
naast de molen
Kortedijk 16a-b
3134 HB Vlaardingen

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie cv

Spoorstraat 2
NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl
e-mail: info@vlascom.nl
Tel +31(0) 10 248 04 85
Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:
Schadeverzekeringen
Watersportverzekeringen
Levensverzekeringen, Pensioenen
Financiële planning
Schadebegeleiding
Financiering, scheepshypotheke
Vermogensbeheer

LIEVREDOOR
Antiquariaat en boekhandel

In- en verkoop
van oude, curieuze,
verzamelw aardige
en antiquarische
boeken

Hoogstraat 53 - 3131 BL Vlaardingen
Telefoon (010) 434 71 52
E-mail: lievredoor@freeler.nl

Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag
van 12.00 tot 17.00 uur

ECHTE VLAARDINGERS
KOPEN HUN TAPIJT BIJ:

Hofman
stofferij

Kuiperstraat 39b
3131 CH Vlaardingen
Tel/fax: 010-4351073

EEN UITERST BETROUWBAAR EN
VAKKUNDIG ADRES

TAPIJT - GORDIJNEN - VINYL
ZONWERING - LAMINAAT

**HISTORISCH
GEZIEN**

4 ETAGES
MET LIFT

- WONEN
- SLAPEN
- KINDER
- MEUBELEN
- ACCESSOIRES
- MODE
- KADO'S

het waagat

Markt 57
Vlaardingen
010 - 434 38 44

woon-ideeënwarenhuis

Waa! even binnen...

De Witte
GARANTJEMAKELAARS

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

NVM

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken

Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen
Tel: 010 43 43 704

JAC. VERKUIL
BLOEMSIERKUNST

Feest

Zoals de laatste jaren gebruikelijk, staat het derde nummer van Tijd-Schrift van dit jaar deels in het teken van Open Monumentendag. Het thema dit jaar is “Feest!” en in de bijdrage van Arie Ouwendijk namens de werkgroep Open Monumentdag Vlaardingen kunt u lezen wat er op zaterdag 9 en zondag 10 september allemaal te doen is. Een bijzonderheid is de openstelling van boerderij Hoogstad en het voormalige huis van dokter Moerman. Het is de laatste keer dat dit bezichtigd kan worden, want binnenkort zal het huis ontmanteld worden en zal de inventaris naar het Visserijmuseum / Vlaardings Museum gaan. Toch jammer dat zo’n monument, wat de oude huisartsenpraktijk van Moerman toch eigenlijk intussen wel is, weg gaat. Ook al was de man in de oorlog dan mogelijk fout, dat doet niets af aan de historische waarde van de praktijkruimte.

Maar ja, het loopt in Vlaardingen wel eens vaker vreemd met monumenten. Bijvoorbeeld de schaapskooi van boerderij Hoogstad. Het gehele complex staat op de gemeentelijke monumetenlijst, en dan wordt toch zonder nadere aankondiging die schaapskooi gesloopt en door een nieuw exemplaar vervangen. En als de HVV daar tegen protesteert blijkt het uitermate lastig om te achterhalen hoe de vork in de steel zit. Op het Stadhuis lijkt het soms alsof wat monumenten betreft de rechterhand niet weet wat de linker doet. Hopelijk kan de verantwoordelijke wethouder daar toch op korte termijn eens orde op zaken stellen. Dan hoeven we misschien eens wat minder overal achteraan te zitten.

Maar de verstandhouding met de gemeente gaat gelukkig ook wel de goede kant uit en er zijn over diverse gebouwen waar we zorgen over hadden positieve zaken te melden. Leest u maar wat onze voorzitter, Wout den Breems, daarover in zijn Wetenswaardigheden schrijft. Hopelijk kunnen we ooit nog eens echt feestvieren over dat het met de monumenten en ander historisch waardevolle panden in Vlaardingen zo goed gaat.

Nou ja, volgens jaar januari viert de HVV hoe dan ook feest, want dan bestaan we 40 jaar! Er wordt al weer druk gewerkt om alle belangstellenden, lid of geen lid, op 20 januari een feestelijk programma aan te bieden.

In het thema “Feest!” past ook uitstekend het artikel van Paul Westerdijk over Meester Jan van Vlaardingen, een sprookspreker. Benieuwd wat dat is? Dan moet u dat artikel lezen! In ieder geval traden sprooksprekers op bij feestelijke gebeurtenissen. Het is een artikel gebaseerd op historisch onderzoek, dus een wat andersoortig artikel dan wat u de laatste jaren van ons gewend was. Maar de redactie vindt dat er eigenlijk te weinig van dit soort artikelen aangeboden worden. Dus als u nog iets hebt liggen, laat het ons weten!

Eric van Rongen
eindredacteur

DIJKSHOORN EUROMOVERS
AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: + 31 (0)10-2480522

Open Monumentendag Vlaardingen

Op zaterdag 9 en (jazeke, ook op) zondag 10 september a.s. wordt ook in Vlaardingen weer de landelijke Open Monumentendag gehouden. In Vlaardingen nu voor de 17e keer, en landelijk is het de 20e keer, dus: FEEST!

Dat is dan ook meteen het thema van de landelijke organisatie, en waar mogelijk zullen we er in Vlaardingen op inhaken.

De Open Monumentendag is weliswaar géén activiteit van de Historische Vereniging Vlaardingen, maar we zijn wel blij dat de HVV aan onze Vlaardingse OMD-werkgroep een promotie-mogelijkheid wil bieden! Als tegenprestatie zult u de HVV wellicht op zaterdag tegenkomen met haar promotie- en boekenkraam.

Moermanhuis

Er zijn dit jaar twee activiteiten die óók op zondag worden opgesteld: Boerderij Hoogstad (Moerman-huis) aan de Westlandseweg 252, van 11 – 17 uur en het Visserijmuseum / Vlaardings Museum, van 12 – 17 uur.

Om met de eerste te beginnen: in navolging van de geslaagde Open Monumentendag 1996 (toen we zo'n 1600 mensen daar mochten verwelkomen) hebben we wederom toestemming gekregen van het gemeentebestuur om dat ook dit jaar te doen, vooral omdat binnenkort het Moermanhuis verhuurd en dus ontmanteld gaat worden. Het Visserijmuseum / Vlaardings Museum zal dit najaar de inventaris van het huis, dat verder nog de rust en sfeer

van de vijftiger jaren ademt, inpakken om het later wellicht bij stukjes en beetjes nog eens in het museum tentoon te kunnen stellen. Maar nooit meer op de originele wijze zoals dat nu nog te zien en te beleven is!

De gidsen van het ServiceTeam VVV Vlaardingen zijn beide dagen present en zullen u in kleine groepjes meenemen over het landgoed (boerderij, boomgaard) en door de artspraktijk (spreekkamer – behandelkamer – artsen-apotheek) van dokter Cornelis Moerman. Er geldt slechts één (stringente) regel: u mag óveral naar kijken, maar nergens aankomen. En voor de rest is de entree voor dit unieke bezoek helemaal gratis!

Thema “Feest”

Ook gratis (zoals alle openstellingen onder de ‘vlag’ van de Open Monumentendag) is het Visserijmuseum / Vlaardings Museum aan de Westhavenkade 53. Dat zal een speci-

Vlaggetjesdag in 1958, een Vlaardings feest bij uitstek!

(Foto: J. Vis, Bathmen; collectie Stadsarchief Vlaardingen)

Feest!

Restaurant The Paddock is gevestigd in een zeer fraai onderkomen. Nu het pand eraan nog opknappen (zie de rubriek Wetenswaardigheden). (Foto: Klaas Bloem)

ale expositie wijden aan dé Vlaardingse (visserij-)feesten, n.l. Vlaggetjes- en Buisjesdag (weet u het verschil, trouwens?). Behalve een aantal voorwerpen, zullen er ook doorlopend Vlaggetjesdag-films vertoond worden, en in de muziekzaal zal ook het Stadsarchief weer een speciale fototentoonstelling over dat onderwerp inrichten. Zowel zaterdag als zondag geopend van 12 – 17 uur.

De volgende activiteiten zijn alleen op de zaterdag:

Aan de overzijde van de Oude Haven, aan de Oosthavenkade 27, is restaurant The Paddock gevestigd, o.a. bekend van Vlaardingse specialiteiten als b.v. het ‘ijzerkoekjes-ijs’,

maar ook van de jongste zelfstandige restauranthouder/kok van Nederland. Aangezien het gevestigd is in het grote eeuwenoude monumentale pand van v/h de Wijnimportmaatschappij A. Hoogendijk & Zn. N.v., zullen er die dag van 12 - 16 uur op elk heel uur rondleidingen door het pand worden gestart.

In de Grote Kerk op de Markt vindt van 15 – 17 uur een feestelijk Inloop-concert plaats. Behalve op het monumentale Van Peteghem-orgel zal er ook op enige andere instrumenten (waaronder trompet) gespeeld worden. En of het allemaal niet op kan, zal Aad Zoutendijk ook zo mogelijk nog het speciale Monumentendag-muziekstuk ten gehore brengen. En

wellicht ook aardig om te bekijken: kunstenaar Dike Hof maakte er in samenwerking met Aad Rolaff en André Pelgrim een leuke expositie met speciale vitrines over ‘monumentale’ Vlaardingse zaken.

Het Streekmuseum Jan Anderson aan de Kethelweg 50 is op de zaterdag van 14 - 16 uur geopend en belicht het ‘feestelijke’ aspect van de volkskundige aard van de Vlaardingers. Neem er ook even een kijkje! (en neem meteen het laatste boekje van Jan Anderson, over de trekschuit, mee).

In het Stadscentrum (Veerplein) wordt deze dag het eerste Vlaardingse ‘UIT-Festival’ georganiseerd door de Stadsgehoorzaal, met een ‘culturele parade’ waar ook aandacht voor de Vlaardingse Monumenten (en Monumentendag) gevraagd wordt in het standje van de VVV in samenwerking met het ServiceTeam.

En ten slotte is er op de zaterdag van 10 - 16 uur nog een echt Vlaardings ‘Oogstfeest’ te beleven in de boomgaard van Hoeve Avondrust aan de Zuidbuurt 46 (net voorbij Freegolf, en dan aan de andere zijde van de weg). De boomgaard met oud-hollandse fruitrassen

is rijkelijk versierd met fruit van het seizoen. Bovendien zijn er workshops en kookdemonstraties met de vlierbes als hoofdrolspeler en is er een echte imker met zijn bijen. U kunt er proeven van fruit en fruitproducten (jam, chutney, siroop, taart) en ook is er gelegenheid om een consumptie te gebruiken en tegelijkertijd te genieten van dit rustieke stukje Vlaardingen.

Wij hopen dat u dit jaar wederom in grote getale zult genieten van de activiteiten die we als Vlaardings Open Monumentendag-werkgroep hebben kunnen samenstellen! En luster die zaterdagmorgen nog even tussen 10 en 11 uur naar het programma Oud-Vlaardingen op Omroep Vlaardingen (einde FM-schaal) voor de laatste informatie over deze dag met haar ‘monumentale’ activiteiten!

Arie Ouwendijk (coördinator Open Monumentendag Vlaardingen)

Verscholen tussen het groen ligt Hoeve Avondrust te dromen van vervlogen tijden. (Foto: Klaas Bloem)

Meester Jan van Vlaardingen (en Jan Bot)

Paul J. Westerdijk

Inleiding

Oplettende lezers van Tijd-Schrift nr. 93 hebben hopelijk, evenals ik, verast de wenkbrauwen opgetrokken toen ze al lezend in het interessante artikel van stadsarcheoloog Tim de Ridder over de ‘Verdedigingswerken in Vlaardingen’, de dichter Jan van Vlaardingen tegenkwamen, die een Kabeljauws leger (we schrijven 1351) mogelijk verpozing bezorgde.[1] Ik ben namelijk al enige tijd bezig materiaal te verzamelen over deze 14^e-eeuwse zogenaamde sprookspreker, die meestal als meester Jan van Vlaardingen voorkomt in diverse rekeningen van de Hollandse en Bloise graven en de stad Middelburg. Benieuwd waar Tim onze Jan was tegengekomen, informeerde ik ernaar en allebei waren we blijkbaar de eerste keer op hem

*Wie is toch die dichter
Jan van Vlaardingen?*

gestuit in het boekje van H.P.H. Jansen over de Hoekse en Kabeljauwse twisten.[2] Later kwam ik meester Jan opnieuw tegen en wel in een Duits, Westeuropees georiënteerd werk over zogenaamde ‘stadsliteratuur’ uit de 13^e en 14^e eeuw. Het betrof een post uit een Middelburgse stadsrekening uit 1364/65, waarin behalve Jan ook diens vrouw en dochter apart vermeld worden.[3]

Pas echt interessant werd meester Jan door het proefschrift van onze oud-stadgenoot Theo Meder over het leven en werken (circa 1400) van Willem van Hildegaersberch, Nederlands bekendste sprookspreker, waarvan de meeste vermeldingen en ook aanwijsbare werken bekend zijn.[4] Meder haalde de bovengenoemde boeken aan, maar bij zijn onderzoek was hij meester Jan enkele keren in het rekeningenbestand van de graven van Holland tegengekomen en wel tienmaal in de die van de graven van Blois (residerend in Gouda/Schoonhoven).[5]

Wat is nu een sproke? Het woord sproke komt niet alleen voor in onderschriften en opschriften van teksten, ook in de rekeningen van hoven en steden wordt regelmatig verwezen naar “sprekers” of “segghers” die “ene sproke” spreken. Sprekers dragen een sproke voor en ontvangen daarvoor een beloning. Op grond van teksten die aanwijsbaar ten gehore zijn gebracht door bij name bekende sprooksprekers, onder andere Willem van Hildegaersberch, de heraut Gelre, kan een sproke formeel gedefinieerd worden als een “zelfstandig overgeleverde, korte, Middelnederlandse, meestal paarsgewijs rijmende, niet-lyrische teksten, die geschikt zijn om door een spreker te worden voorgedragen”. Een eenvoudiger definitie is echter handiger: een compacte dichtvorm, met een vaak moraliserend en didactisch doel. Dikwijls wordt de nadruk gelegd op morele

Sprooksprekers in de Ridderzaal, 1394. Graaf Albrecht achter de tafel in het midden. Schoolplaat van H. Isings uit 1968.

waarheden en christelijke of wereldlijk zedenleer. Als genre is de sproke vergelijkbaar met een gelijkenis of preek. De balans tussen ‘nuttig’ en ‘aangenaam’ slaat in de meeste sproken door naar het eerste. Het gaat bij het verhaal niet zozeer om de aardigheid, maar men wil een waardevolle les geven, men kan er dus iets van leren.

Sprookspreker Meester Jan van Vlaardingen

Blijkbaar werd Jan genoemd naar de plaats of stad waar hij wellicht geboren en getogen was, in ieder geval waar hij een bepaalde binding mee had. We mogen aannemen, dat hijzelf aangegeven heeft dat hij als zodanig bekend wilde staan, maar helemaal zeker is dat mijns inziens niet. De meestertitel kan een aanduiding zijn dat hij geletterd was en hoeft niets te maken te hebben met het afgestudeerd zijn in de rechten, waar wij thans als eerste aan zouden denken. Het al of niet voorkomen van de aanduiding ‘meester’ heeft volgens mij geen

verband met de deskundigheid of bekendheid van de sprookspreker, zijn werk en de frequentie van optreden. De ons bij name bekende sprekers geven daar geen aanleiding toe.

Sprooksprekers komen in de bronnen voor onder diverse benamingen: (sprook)spreker, seggher, dichter.[6]

Er worden 35 sprekers bij het Hollandse hof bij name genoemd, van 33 sprekers daarvan wordt vermeld: “behorend tot” een bepaalde heer en 12 sprekers worden genoemd naar (mogen we aannemen) hun plaats van herkomst.[7] Dikwijls zijn zij voorzien van de kwalificatie ‘meester’. Juist dit type van vrije spreker wordt ook in de dialoog tussen twee gezellen ‘meester’ genoemd.

Optreden

Sommige van die sprekers treden vaker op dan die ene keer, die voor het merendeel geldt. In de periode 1351-1362 treedt Jan van Vlaardingen viermaal op voor het Hollandse hof en rekening houdend met de posten uit de

periode 1375-1393 een achttal keren. Aan het Bloise hof echter in de periode 1361-1368 wel tienmaal. Daarmee kan hij wedijveren met gerenommeerde dichters als Augustijnken en Willem van Hildegasberch. Van hen is overigens wel geschreven werk bekend, iets wat we helaas niet van meester Jan van Vlaardingen kunnen zeggen.

Interessant is om te weten wanneer een bepaalde spreker optrad, alleen op hoogtijdagen of ook daar tussendoor? Voor meester Jan van Vlaardingen levert dit het volgende op [8], ingedeeld naar bijzondere, kerkelijke feestdagen:

- Pasen:
?-?-1361/62
- 24-03-1383: dinsdag ná Paasdag.
- Pinksteren:
26-05-1366: dinsdag ná Pinksteren.
- Kerst:
24-12-1358: Kerstavond (de dag vóór Kerst).
- Heiligendagen:
21-12-1361: St. Thomasdag.
- 24-04-1362: avond voor St. Marcus.
- 26-05-1362: Ascensioensdag (= Hemelvaartsdag, 10 dagen vóór Pinksteren).
- 01-08-1364: St. Pieters (= Petrus) dag ingaan-de Oest (= augustus).
- 11-11-1364: St. Maartensdag.
- 12-06-1365: Sacramentsprocessie (= 60 da-gen ná de eerste zondag na Pasen = Corpus Christi).
- 30-04-1367: Mei-avond (= de dag vóór 1 mei dus).
- 11-03-1368: avond voor St. Gregorius (naar paus Gregorius I de Grote, bekend door de stichting van de Kerkelijke staat (604)).
- 01-08-1375: de dag ná dinsdag na St. Jacobus (de meerdere).
- 06-03-1389: Aswoensdag (= de woensdag ná de 7de zondag vóór Pasen).
- 06-01-1393: Dertiendag (= 13 dagen vanaf/inclusief Kerst).

- Gewone aanduiding:
03-05-1351: de derde dag in mei.
- 20-03-1356: op dezelfde dag, zie Sleiderinks nota.
- 10-07-1363: 10 dagen in juli.
- 07-02-1363; 7 dagen in februari.

Zoals we kunnen zien, liggen de tijdstippen van optreden verspreid over het hele jaar en komen drie keer optredens op dezelfde dag voor, namelijk 1 januari, 26 mei en 1 augustus, zij het in verschillende jaren.

De toeschrijving van 1375 is gebaseerd op het feit dat in de zestiger jaren bij meester Jan van Vlaardingen viermaal deze nadere aanduiding voorkomt, evenals dus in 1375, alles in de rekeningen van Blois. Tweemaal in rekeningen van Ghisebrecht Stommen, 1362, 1363, en tweemaal bij Jannes Tolnaers, 1364, 1375. Vanaf die zestiger jaren wordt op één uitzondering na de naam als Janne gespeld. Daarvoor altijd als Jan, ook in de bovengenoemde uitzondering (= 1367, rekening Jan Bregen). Nog driemaal komt er in de Hollandse rekeningen een meester Jan voor, respectievelijk 1383: meester Jan de spreker; 1389: meester Jan (spreker); 1393: meester Jan die dichter. In de rekeningen komen ook de namen Jan Visier en Jan Dille voor. Met name Jan Dille komt in dezelfde periode voor als meester Jan van Vlaardingen (1358-1394), daarom is het aannemelijk dat dit één en dezelfde persoon betreft. De rekeningen zijn respectievelijk van W. Garbrantz. (2x) en jonker van Arkel.

Het is ook interessant dat de burgemeestersrekeningen van Middelburg behalve meester Jan van Vlaardingen, die 12 groten Vlaams kreeg uitbetaald, ook bij dezelfde gelegenheid, Sacramentsdag en –processie (vallend op de donderdag na de eerste zondag na Pinksteren) zijn vrouw en dochter vermelden. “Meester Jans dochter van Vlaerdighen” krijgt samen met “Margrieten van Berghen” 16 groten. “Meester Jans wijf van Vlaerdinhe” kreeg met “Pauwels trompers wijf, Sanne,

ende Gheyle nuwelstrien (= oliekoekbakster) elk 8 groten”.[9]

Tenslotte, zoals gezegd is van Jan geen werk bekend. In het repertorium van Hogenelst [6] komen we onder nummer 265 een anoniem verhalend spotsermoen (= spotpreek) op Sint/de heilige Haring tegen. Het begin is in potjeslatijn, de rest in het Vlaams of (Middel-?)Nederlands.[10] Het is erg verleidelijk hierbij aan meester Jan te denken als auteur, en wel vanwege zijn vermoedelijke woon-/geboorteplaats Vlaardingen en de haringvisserij. Die visserij, en ook de handel in vis, zijn al aantoonbaar vóór de eerste vermeldingen van meester Jan (handel in lasten haring vanaf 1344/5, gerookte haring vanaf 1378, paling vanaf 1379, rog vanaf 1393, zalm vanaf 1393 en gedroogde schol vanaf 1401[11]). De beschreven acht kwellingen van de heilige Haring geven er blijk van dat de schrijver uitstekend op de hoogte was van vooral de conserveringstechniek van vis, in het bijzonder hier de haring. De diverse handelingen lijken het waarschijnlijk in de tweede helft van de veertiende eeuw gepraktiseerde haringkaken te verraden, althans naar de opvattingen van R. Degryse [11], die het kaken gelijkstelt met inzouten en in tonnen verpakken van de haring. Ook de diverse spoel-, bak-, schoonmaak- en paneerhandelingen komen aan bod. De spreek is te aardig om de lezer te onthouden en daarom volgt hier beknopt de inhoud.

(Het begin in potjeslatijn) “Haring wordt in zee veel gevangen... Aangezien niet iedereen deze diepe Latijnse woorden doorgronden kan, zal de “ik” ze in het Vlaams uitleggen. Sint Haryngus woonde in de zee, was daar koning, maar liet zich niet op de uitgestrektheid van zijn gebied voorstaan. Hij droeg geen kleren en was zo heilig dat hij niet kon verdrinken. Niettemin werd hij vervolgd en onverhoeds gevangen genomen; dit was de eerste van zijn acht kwellingen. (2) Men trok zijn kaken van elkaar, gooide hem vol zout en wierp

hem in een ton, hetgeen hij geduldig verdroeg. (3) Daarna gooide men hem weer in het koude water en werd hij gebraden. (4) Hij werd aan een stok gespietst en te drogen gehangen. (5) Hij werd opengesneden, opnieuw gebraden en vol boter en mosterd gestopt. (6) Toen werd hij naar een vrouw gebracht die hem zijn vel afschraapte en zijn hoofd afsneed. (7) Vervolgens werd hij in een schotel met bloem gewenteld en in kokende olie geworpen. (8) Het volk verzwolg Haryngus, zonder dat hij ergens schuld aan had. Och vrienden, wil toch zijn passie overdenken en bidden wij dat hij ons zijn onderdanen tot voedsel zal geven. De “ik”

Willem V en Albrecht van Beieren.

Kasteel van Gouda, gebouwd door de heren van Blois. Schilderij door Chr. Pierson, olieverf op linnen, ca. 1700.

vraagt “een ieder neer te knielen om zijn zegen te ontvangen, opdat ze altijd nijdig zullen zijn en rond zullen lopen met kapotte schoenen en een gescheurde broek, zweren op hun hoofd zullen hebben, nergens geloofd zullen worden en altijd zonder geld zullen zijn”. In de bijlage zijn chronologisch de tot nu toe bekende optredens opgenomen, onder vermelding van datum, plaats, opdrachtgever, aanduiding van de sprookspreker, beloning en bronvermelding. Tot nu toe zijn alle vermeldingen al eens gepubliceerd.

Een zijpaadje

Er is een aanwijzing dat Vlaardingen behalve meester Jan nog een sprookspreker rijk was. Hogenelst [12] vermeldt een Janne Bot of Jan de Bot, die blijkens een rekeningpost een sproke, naar de inhoud een ererede, over Jan

van Beaumont, de in 1356 gestorven broer van de Hollands-Henegouwse graaf Willem III (van Avesnes), heeft geschreven. In 1361 overhandigde hij de tekst aan Jan van Blois, kleinzoon van Jan van Beaumont, die te Gouda en Schoonhoven resideerde en uit wiens rekeningen er veel optredens van sprooksprekers, zangers, jongleurs, “tuimelaers”(= acrobaten) en andere entertainers geweest blijken te zijn. Janne Bot zou v ook een kroniek van Holland gemaakt hebben en dus een wel aantoonbaar maar verder onbekende soort ererede op Jan van Beaumont (zie bijlage: 1361). [13] Uit de tot dusver uitgegeven rekeningen is niet af te leiden dat Jan Bot die overigens ook als Bottekyn en Butkijn omschreven wordt, dezelfde zou kunnen zijn als Jan van Vlaardingen. Hoewel verschillende aanduidingen in de rekeningen voor één en dezelfde persoon aan-

toonbaar meer voorkomen, lijkt mij dat hier niet erg aannemelijk omdat zij allebei vermeld staan in rekeningen van 1362: 24 april, Reimerswaal en 28 april, Tholen. Overigens stelt De Lange van Wijngaarden vast dat Jan Bot uit Vlaardingen zou komen, wat eveneens tot op heden niet aantoonbaar is. Sleiderink suggereert voor beide veronderstellingen een nog niet gepubliceerde of opgemerkte rekeningpost.[14] Het feit dat De Lange van Wijngaardens geschiedeniswerk uitermate betrouwbaar is (zie ook de titelomschrijving van zijn genoemd werk), wordt door meerdere deskundigen bevestigd. Mr. H. van Wijn, in 1802 als voormalig pensionaris (= gemeentesecretaris) benoemd tot Archivaris van de Bataafse Republiek, prijst De Lange van Wijngaarden om zijn verwerking van uitvoerige archief excerpten in zijn Goudse stads-geschiedenis en complimenteerde hem dus voor het oordeelkundig gebruik van de Bloise rekeningen, iets wat onlangs K. Goudriaan omschreef als “een enorme beheersing van de omgang met zijn bronnen”. [15] Veel excerpten uit originele bronnen werden toegevoegd als bijlagen aan de afzonderlijke hoofdstukken. De Lange van Wijngaarden vond overigens, dat kennis van het verleden van de woon-/werkplek van belang was om goed te kunnen functioneren als regent, bestuurder, iets wat heden ten dage bestuurders ook niet zou misstaan!.

Conclusie

Met meester Jan van Vlaardingen duikt een hoogst interessante historische figuur op uit het, naar we mogen aannemen Vlaardingse, middeleeuwse culturele verleden. Als sprookspreker trad hij veelvuldig op aan vorstelijke hoven in Holland (7x voor het Hollandse grafelijke hof en 11x voor het Bloise hof) en in één geval voor een stadsbestuur: Middelburg in Zeeland. . Daarvan zijn er twee optredens voor graaf Willem V, waarvan één aanwijsbaar in Den Haag, en vijf voor ruwaard/graaaf

Albrecht, waarvan vier hoogstwaarschijnlijk in Den Haag. De optredens aan het Bloise hof betreffen alle Jan van Blois, afwisselend in Geertruidenberg, Reimerswaal, Schoonhoven/Gouda, Tholen en Utrecht. Met Tholen (= Tolne of ter Tolne) kan overigens ook de tol te Iersekeroord of Strienemonde bedoeld worden [16], doch dat ligt minder voor de hand als plaats van handeling. Jan van Vlaardingen was een niet onbelangrijk sprookspreker, gezien wellicht zijn meestertitel en de hoeveelheid van hem bekende en betaalde optredens. Getuige de Middelburgse burgemeestersrekening waren ook zijn niet met name genoemde vrouw en dochter actief in het circuit.

Het is mogelijk dat Jan van Vlaardingen dezelfde is als Jan (de) Bot. Werk van beide sprooksprekers is niet met name bekend, al konden we de verleiding niet weerstaan het spotsermoen van Haryngus te belichten, omdat dat wellicht met de leefwereld van Jan van Vlaardingen raakvlakken had.

Eveneens hypothetisch is dat Jan (de) Bot uit Vlaardingen zou komen en een kroniek op zijn naam zou hebben. Een overigens ons onbekende soort ererede op Jan van Beaumont is wel geboekstaafd.

Bijlage

1351, donderdag 3 mei: Den Haag, Willem V. Item des dinxendaghes, 3 daghe in mey, bi behiet (= bevel) mijns heren in Den Haga, doe hi opgheseten was (= te paard zat) en zoude riden voir Rosenburch (= een Hoeks kasteel onder Voorschoten, waarvoor Willem V eind maart 1351 het sein had gegeven ter belegering).[17] Enen dichter hiet Ian van Vlaardinghe ghegheven 16 s. (= schellingen).[18] 1356, vrijdag 20 maart (?): plaats?, Willem V. Item des selven daghes (= 20 maart), bi mijns heren bevelen, meester Jan den seggher, bi heren Florens (= van Borselen, heer van St. Maartensdijk op Tholen, raadsman van Willem V) [19] ende meester Dieric (vgl. Dirc Voppen Soen) [20].

1358, woensdag 12 december: plaats?, Albrecht.

Item op des selfs dachs (woensdach op S. Lucien (= Lucia, 3de eeuw, onder keizer Diocletianus christelijk martelares) avont (= de dag vóór...)...ende bi miins heren bevelen, ghegheven Jan de Bot den spreker 8 sc.gr. (= groten) [21].

1358, maandag 24 december: Scoenhoven, Jan van Blois.

Item Janne Bottekyn den seggher op den Kers(t)avond tScoenhoven 8 sc. [22]

1358, dinsdag 25 december: Den Haag?, Albrecht.

Item des selfs daechs (dingsdags op den Kersdag), bi miins heren bevelen ghegheven meyster Jan van Vlaardingen, die voer mire vrouwen (= Margaretha van Liegnitz-Brieg) ende mijns heren tafel sprac, 4 s.gr..[23]

1359, zondag 6 januari: Den Haag?, Albrecht. Item des selfs daechs (= zondag Dertiendag, dus de dertiende dag vanaf Kerst) bi miins heren bevelen, ghegheven Butkijn den spreker, die voer mire vrouwen (= zie vorige post) ende mijns heren tafel sprac, 2s.4dl. (= daalder) gr.. [23]

1361, zondag 5 september: Goude / Scoenhoven?, Jan van Blois.

Item des sonnendaghes na Egidii (= St. Aegidius of St. Gilles, heilige 725, 1 september) Janne Bot den seggher, want hi ene sroke gemaect hadde en in gheschrifte over gaf, van minen here van Baymont (= Jan van Henegouwen (Avesnes) heer van Beaumont, opa van Jan van Blois, sterft 11 maart 1356) des God gedenke, 19s.4.(= duiten). [24]

1361, donderdag 21 december: St. Gheerdenberghe (= Geertruidenberg), Jan van Blois.

Item meyster Janne van Vlaerdinghe den seggher, op S. Thomasdach (= apostel van Jezus) te St. Gheerdenberghe 10st. (= stuivers).[25]

1361/62 ?, Albrecht.

Meester Jan van Vlaerdingen den zeggher....[26]

1362, vrijdag 24 april: Remmerswale, Jan van

Blois.

Item meester Janne van Vlaerdinghe den seggher, op St. Marcus (= evangelist, helper van Petrus, apostel van Jezus) avond te Remmerswale (= Reimerswaal, ging door allerlei rampen in de 16de eeuw ten onder), 8st..[27]

1362, donderdag 28 april: Tolne (= Tholen), Jan van Blois.

Item dede mijn jonchere gheven Janne Bot den seggher, 28 daghe in Aprille, ter Tolne, 10st..[27]

1362, donderdag 26 mei: Scoenhoven, Jan v Blois.

Item meester Janne van Vlaerdinghen, op den Ascensioens dach (= Hemelvaartsdag, 10 dagen voor Pinksteren) tScoenhoven, 19st. [27]

1362, donderdag 25 augustus: plaats?, Albrecht.

Donderd. na S. Bertelmeeusdag (= Bartholomeus, apostel van Jezus, 24 augustus) ghegheven meester Jan den Bot den zeggher, te verdrincken, 1 royaal. [26]

1362, woensdag 30 november: Scoenhoven, Jan van Blois.

Item dede miin jonchere gheven op St. Andries dach (= Andreas, apostel van Jezus) t Scoenhoven, Janne Bot den seggher 19st.2d. [28]

1363, maandag 10 juli: Scoenhoven, Jan van Blois.

Item 10 daghe in Julio, Janne van Vlaerdinghe den seggher 58st. [29]

1364, zondag 7 februari: plaats?, Jan van Blois.

1364 VII dage in Febr. bi Willem den bottelgier (= opperschenker aan het hof), tot mijns heren bevelen, meyster Janne van Vlaerdinghe den seggher, 18sc.6gr. [30]

1364, maandag 21 mei: Tolne, Jan van Blois.

Item des manendags na beloke (= za. of zo. ná) Pinxsteren, te Tolne, Janne Bot den seggher 16s. [31]

1364, doonderdag 1 augustus: Scoenhoven ?, Jan van Blois.

Item meyster Janne van Vlaerdinghen, op St.

Petersdach (= Petrus) ingaende Oest (= augustus), 8sc.. [31]

1364, maandag 11 november: Scoenhoven, Jan van Blois.

Item op die selve tijt (= St. Maartensdag, naar Martinus van Tours, 4de eeuw) meyster Janne van Vlaerdinghe 12s. [32]

1365, donderdag 11 juni: Middelburg, stadsbestuur.

Item meester Jan van Vlaerdinghe ghegeuen 12gr....Item...Margriete van Berghen ende meester Jans dochter van Vlaerdinghen ghegheuen 16 gr. Meester Jans wijf van Vlaerdinghe, Pauwels trompers wijf, Sanne, ende Gheylemiwelstrien (= Gheyle niwelstrien = niewelster = olie(koek)bakster), elken van hen vieren ghegheuen 8gr. (Codex Diplomaticus, 5 en 6).[33]

1366, dinsdag 26 mei (?): Scoenhoven ?, Jan van Blois.

Item dinxdaghes na...den Pinxterdach Janne van Vlaerdinghen ende eenen duut-schen seggher ende enen quinternier (=gitaarspeler), 2 mott. (= mottoenen) (Jonckbloet, p.636).

1366, woensdag 28 oktober: Tolne, Jan van Blois.

Item op die selve tijt (= op Sinte Symon-Judendach = Simon en Judas Iskariot, apostelen van Jezus) Jan Bot den seggher, 16s. [34]

1367, vrijdag 30 april: Scoenhoven ?, Jan van Blois.

Item meyster Jan van Vlaerdinghe ter selver tiit (= op Meyavont = de dag vóór 1 mei dus), 17s.4d. [35]

1368, donderdag 11 maart: Utrecht/Scoenhoven ?, Jan van Blois.

Item op S. Gregorius (= paus Gregorius I, de Grote, 590-604) avond meester Janne van Vlaerdinghe, 1 mottoen [36]1375, woensdag 1 augustus: Scoenhoven, Jan van Blois.

Item op de selve tijt (= de dag na dinxdaghes na Jacobi = Jacobus de meerdere, 25 juli, apostel van Jezus), bi Aernde mijns heren camerlinc, meister Janne den seggher, 18st. [37]

1383, dinsdag 24 maart: Den Haag, Albrecht.

Item sdynxdages na Paeschdach meyster Jan den spreker ghegeven in de Haghe bij mijns heren bevelen 3s.4d.g. [38]

1389, woensdag 6 maart: Den Haag, Albrecht.

Item op ten Aschelen woensdach (= Aswoensdag = de wo. na de 7de zo. vóór Pasen) in den Haghe bi mijns heren bevelen ende bi Willem Cusers (= hofmeester van Aleid van Poelgeest, het liefje van Albrecht, samen in Den Haag in 1392 vermoord, Hoekse en Kabeljauwse twisten laaien weer op, Albrechts zoon Willem van Oostervant, de latere graaf Willen VI, verdacht) hant...noch 1 ander spreker gheheten meester Jan, 2 guld. [39]1393, maandag 6 januari: Den Haag ?, Albrecht.

Item omtrent Dertiendach (zie 1359) bi mijns heren bevelen ende bi handen heren Pauwels van Haestrecht..., Dirc Nellensz. ende meester Jan die dichter, elc 2 guld. [40]

Noten

1. Themanummer (Open Monumentendag 11 september 2004) Tijd-Schrift, nr. 93, september 2004, blz. 5-10, met name blz. 9.

2. H.P.H. Jansen. Hoekse en Kabeljauwse twisten. Fibula reeks 17, Bussum, 1966, blz. 37.

3. U. Peters. Literatur in der Stadt. Studien zu den sozialen Voraussetzungen und Kulturellen Organisationsformen städtischer Literatur im 13. und 14. Jahrhundert. Tübingen, 1983, blz. 195-197.

4. T. Meder. Sprookspreker in Holland. Leven en werken van Willem van Hildegaersberch (circa 1400). Amsterdam, 1991.

5. Over het Bloise hof het volgende. Jan van Henegouwen (familie Avesnes), heer van Beaumont, had een aanzienlijk vermogen en vele goederen inclusief rechten en bestuursposten in Holland, Zeeland en West-Friesland, naast zijn domeinen in Henegouwen. Zijn ritterlijk talent werd door de kroniekschrijvers Jehan Le Bel en Jean Froissart beschreven. Na zijn dood (1 maart 1356) op zijn kasteel te Beaumont kreeg Jan van Blois, zijn kleinzoon,

zijn goederen in leen. Daarna oorkondt hij als “heer van Schoonhoven en Gouda”. Hertog Albrecht van Beieren, sinds 1358 ruwaard (= plaatsvervanger) ten behoeve van zijn krankzinnig geworden broer graaf Willem V, heeft opmerkelijk genoeg gedoogd dat zijn neef Jan van Blois zich een hofhouding vormde naar het model van het landsheerlijk bestuursbestel in Holland.[zie noot 8]

6. Meder (zie noot 4), blz. 441-448. De entertainers aan het Hollandse hof (of mijns inziens in algemene zin) worden in vier groepen onderscheiden. De 4de groep benoemt Meder als: De (sprook)sprekers, segghers, dichters en sprekende minstreels (= tekst gecombineerd met muziek).

7. D. Hogenelst. Sproken en sprekers. Inleiding op en repertorium van de Middelnederlandse sproke. Amsterdam, 1997, 2 delen; blz. 144 van deel 1. Omdat er van meester Jan van Vlaarding en geen met name aanwijsbare sproke is overgeleverd komt hij niet met name voor in het tweede deel.

8. Nauwkeuriger aanduidingen der tijdstippen, verdere gegevens en bronnen volgen nog. Genoemde heiligendagen zijn bijvoorbeeld te vinden in: E.I. Strubbe en L. Voet. De chronologie van de middeleeuwen en de moderne tijden in de Nederlanden. Antwerpen/Amsterdam, 1960. Ook: R. Fruin. Handboek der chronologie, voornamelijk van Nederland. Alphen aan den Rijn, 1934.

Positie Jan van Beaumont en Jan van Blois: A.A.M. Schmidt-Ernsthausen. Archief van de graven van Blois, 1304-1397. (Rijksarchief in Zuid-Holland) 's-Gravenhage, 1982 (Rijksarchieven in Holland, inventarisreeks nr. 26), de Inleiding met name blz. I-XV. Een en ander verwijst vooral naar het proefschrift: G.A. Waller Zeper. Jan van Henegouwen, heer van Beaumont. Bijdrage tot de Geschiedenis der Nederlanden in de eerste helft der veertiende eeuw. 's-Gravenhage, 1914 en C.J. de Lange van Wijngaarden, noot 16 (volgt).

9. De eerste publicatie van de oudste reke-

ning van Middelburg (1364-1365) verscheen in de Codex Diplomaticus, 2de serie, deel II, afd. 1, Utrecht 1853, voor ons doel blz. 5 en 6. Daarna: J.A. Sillem. Aanteekeningen omtrent muzikanten en muziek, uit XIVe eeuwse Noord-Nederlandse bronnen. In: Tijdschrift der Vereeniging voor Noord-Nederlandse Muziekgeschiedenis, 6 (1900), blz. 21-232; ook als herdruk, Amsterdam, 1968, dezelfde paginering. Mr. Sillem hield onder meer aantekeningen bij van hetgeen hij vond bij zijn bronnenonderzoek (naar lonen en prijzen van levensmiddelen hier te lande in de 14de eeuw) aangaande muziek en muzikanten. De bewuste rekening voor het Sacrament komt ook voor in: W.S. Unger. Bronnen tot de geschiedenis van Middelburg in den landsheerlijken tijd, deel 2. 's-Gravenhage, 1926 (RG.P.nr. 61), blz. 110 en 111.

10. Hogenelst (zie noot 7), deel 2, blz. 193, nr. 265. Er bestaat ook een Franse tekst over een haring, eveneens in de vorm van een berijmde preek.

11. P.J. Westerdijk. De scheepvaart en handel van Vlaarding en in de Late Middeleeuwen, voornamelijk op Engeland. Vlaarding en, 1986, respectievelijk blz. 47, 51, 52, 56 en 58. B. Kuske. Der Kölner Fischhandel vom 14-17 Jahrhundert. In: Westdeutsche Zeitschrift für Geschichte und Kunst 24 (1905), blz. 239 (d.d. 1457), 240 (d.d. 1467), 241 (midden 15de eeuw). Ook in overdruk, Köln, 1906, blz. 13, 14, 15. Aardig is overigens noot 48, blz. 240, of 14 in de overdruk: Vanaf begin 18de eeuw tot heden betreft Keulen voornamelijk uit Vlaarding en haar haring! (vertaald). Ook: B. Kuske. Quellen zur Geschichte des Kölner Handels und Verkehrs im Mittelalter. In: Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde, dl. XXXIII, deel 2: 1450-1500. Bonn, 1917, blz. 189 (d.d. 1467) nr. 431; blz. 190 en nr. 696 (d.d. 1470 en 1476).

L. Danhieux. Visserij van de Zuidnederlanders, in: Maritieme Geschiedenis der Nederlanden, deel 1. Bussum, 1976, blz. 281 en 282.

Zie verder R. Degryse. Vlaanderens haringbedrijf in de Middeleeuwen. Antwerpen, 1944.

12. Hogenelst (zie noot 7), deel 1, blz. 99 en noot 43 aldaar.

13. C.J. de Lange van Wijngaarden. Geschiedenis der heeren en beschrijving der stad van der Goude, meest met oorspronkelijke stukken bijeen verzameld, deel 1. Amsterdam, 1813, blz. 569; bij Hogenelst, noot 6 overigens foutief via Sleiderink 567.

14. R. Sleiderink was zo vriendelijk mij zijn nota, die hij in 1993 over de kwestie schreef en D. Hogenelst liet lezen, toe te zenden.

15. A.A.J. Rijksen. Mr. C.J. de Lange van Wijngaarden. Patriot en geschiedspeurder. In: Zuid-Hollandse Studiën 2, 1952, blz. 77-102. N.D.B. Habermehl. C.J. de Lange van Wijngaarden (1752-1820), biografie. In: Gouda in druk: bibliografie van Gouda tot 1995. Delft, 1999, blz. 21-25.

K. Goudriaan. De hoge geboorte van een vurig patriot. C.J. de Lange van Wijngaarden, held van Goujanverwellesluis en nazaat van de heren Van der Goude. In: Holland - Historisch Tijdschrift, nr. 3, 35 jrg, 2003, blz. 172-200.

16. Het tolhuis te Iersekeroord, 1321 voor het eerst genoemd, stond ten oosten van Reimerswaal op de hoek van de Striene en de Oosterschelde. Vergelijk G.W.T.M. Franssen, A.J. Schuurman. De ontwikkeling van de Scheldeloop van de Romeinse tijd tot heden. Vlissingen, z.j. kaarten rond 1200, vergelijk met die van rond 1530 en 1600.

17. H.M. Brokken. Het ontstaan van de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Zutphen, 1982, blz. 89.

18. Meder (zie noot 4), p.643, noot 6 = Jansen (zie noot 2).

19. Brokken (zie noot 17), blz. 535.

20. W.J.A. Jonckbloet. Geschiedenis der Middelnederlandsche dichtkunst. Amsterdam, 1855, derde deel, blz.597 en. 601, d.d. 1362 en Codex Diplomaticus (zie noot 9), blz. 6.

21. Jonckbloet, blz.598.

22. A.A.M. Schmidt-Ernsthausen (ed.). Reke-

ningen in het archief van de graven van Blois. Rekening van de Rentmeester-generaal Gijsbrecht Stomme van 24 juni tot Kerstmis 1358. Inv. nr. 34. Leidschendam, 1981, blz. 86.

23. Jonckbloet, blz.599.

24. Jonckbloet, blz.618.

25. Jonckbloet, blz.620.

26. Jonckbloet, blz.600.

27. Jonckbloet, blz.621.

28. Jonckbloet, blz.623.

29. Jonckbloet, blz.624.

30. Jonckbloet, blz.631.

31. Jonckbloet, blz.632.

32. Jonckbloet, blz.633.

33. Codex Diplomaticus (zie noot 9). Bij Sillem, blz. 229, noot 1: Volgens prof. J. Verdam moet er staan en gelezen worden: Gheyle nuwelstren (of nuwelster, nieuwster). Sacramentsdag / -processie = 60 dagen ná de 1ste zondag na Pasen = beloken Pasen, of de donderdag na Trinitatis = beloken Pinksteren. Mogelijk is ook de datum 23 mei 1364. Uitsluitel zouden kunnen geven de exacte sterfdata / -jaren van een drietal gestorvenen:

Willem Craye Maes Crays zone (Antwerpen), Margriete Boudin Aleyns wijf, Jan Denijs dochter en Clays Gedenaerds zone van qwaderibbe; respectievelijk Codex Diplomaticus, blz. 4 en 6 (2x). Gangbaar echter was de Paasstijl: Fruin, noot 11, blz. 110, par. 25: De plaatselijke jaarstijlen in Zeeland en in de Vier Ambachten.

34. Jonckbloet, blz.637.

35. Jonckbloet, blz.638.

36. Jonckbloet, blz.640-641.

37. Jonckbloet, blz.650.

38. Meder (zie noot 4), blz.542, fol. 99r.

39. Meder, blz.548, p. 160.

40. Meder, blz.552, fol. 57r.

Wetenswaardigheden

Wout den Breems

Het is goed om te weten dat u als HVV leden het zeer op prijs stelt van tijd tot tijd te vernemen hoe de contacten verlopen tussen de HVV en het gemeentebestuur. Ik zal u daarom weer wat bij praten.

De laatste informatie die ik u in Tijd-Schrift 99 gaf was, dat het gemeentebestuur had beloofd haalbaarheids-onderzoeken te doen voor herbestemming van de Brandweerkazerne, het Oude en Nieuwe Thuis en de Technische school aan de Del-taweg. “Zou het goed komen in 2006?” schreef

ik boven het betreffende artikel. Een nieuw college en een nieuwe gemeenteraad, hopelijk weer andere inzichten, dus onze hoop was er wel enigszins. Toch hebben we de pen maar weer ter hand genomen.

Op 13 april 2006 hebben we het college gevraagd ons te informeren hoe zij denkt om te gaan met behoudenswaardige panden in het plan Buizengat, zoals de Watertoren, de Brandweerkazerne en het oude pakhuis van de firma Baauw aan de Havenstraat. Uit de antwoorden blijkt:

- over het pakhuis van Baauw behoeven we ons geen zorgen te maken;

- in de stedenbouwkundige opzet Buizengat-Oost is rekening gehouden met het behoud van de Watertoren;
- voor de Brandweerkazerne is dat helaas niet het geval, maar er zal onderzoek worden gedaan naar eventuele nieuwe gebruiksmogelijkheden.

Eind april 2006 is een mailbericht gezonden naar burgemeester Bruinsma om opheldering waarom het schoolgebouw aan de Willem Beukelszoonstraat weer van de gemeentelijke monumentenlijst is gehaald. Daarop is eind juli nog geen antwoord ontvangen!

Het pand van Baauw en de watertoren lijken behouden te blijven, over het lot van de brandweerkazerne blijven we in het ongewisse...
(Foto Baauw: Eric van Rongen;
foto brandweerkazerne: Frans Assenberg/
collectie Stadsarchief Vlaardingen)

Hoogstad, landelijke
idylle midden in de
stad.
(Foto: Stadsarchief
Vlaardingen)

Op 18 mei 2006 hebben we het college verzocht ons de voortgang bij de planontwikkeling en realisatie van het herstel van het Oude en Nieuwe Thuis aan de Oosthavenkade te melden.
Nu ik dit schrijf, eind juli, is er nog geen reactie ontvangen.

Op 31 mei 2006 heeft de HVV het college verzocht uitleg te geven hoe het heeft kunnen gebeuren, dat de schaapskooi op het complex Hoogstad is gesloopt en er een nieuwe versie voor terug is gebouwd. De schaapskooi

was namelijk gemeentelijk monument en is er nooit een vergunningsprocedure conform de gemeentelijke monumenten verordening doorlopen.
Ook hier op is nog geen enkele reactie ontvangen!
U herinnert zich nog wel dat ik in eerdere Wetenswaardigheden daarover al het een en ander meldde. Het college had in juli vorig jaar n.l. aangegeven, dat het complex Hoogstad geen gemeentelijk monument was en dus de schaapskooi als een der onderdelen van het complex, gesloopt kon worden. U begrijpt dat,

nu blijkt dat het gehele complex wel degelijk de aanwijzing heeft van gemeentelijk monument (besluit 16 april 2002), er iets niet goed zit en dat de HVV dus zeer benieuwd is naar de reactie van het college...

Wellicht heeft u in Groot Vlaardingen gelezen, dat er door de gemeente Vlaardingen een sloopvergunning is aangevraagd voor de Technische School aan de Deltaweg. En misschien ook, dat deze bekendmaking op een vergissing berust en de aanvraag de week erop weer is ingetrokken. Vreemd hoor, waar rook is, is vuur moet je maar denken...

U merkt het: er blijft in 2006 ook weer werk aan de winkel.

Ingesloten tussen
nieuwbouw en het
prachtig verbouwde
restaurant De Paddock
staat het Oude Thuis er
verwaarloosd bij.
(Foto: Klaas Bloem)

Reünie Gemeentelyceum

Dit jaar is het 50 jaar geleden dat het Gemeentelyceum (GLV) aan de Westhavenkade startte.

Enkele oud-leerlingen van het GLV hebben het initiatief genomen voor een reünie van leerlingen die op het “oude GLV” aan de *Westhavenkade* hun opleiding begonnen. Het gaat over de periode september 1956 tot juli 1964.

Op 30 september 2006 wordt in het Deltahotel in Vlaardingen de reünie gehouden. Er zijn al flink wat aanmeldingen en de sluitingstermijn voor aanmeldingen is 1 september 2006. Heeft u nog interesse om aan deze reünie deel te nemen, dan moet u snel reageren. Heeft u nog namen en adressen voor de organisatie, laat dat dan ook a.u.b. omgaand weten.

Voor verdere informatie kunt nu terecht op

de website www.glvreunie.nl. U kunt ook schriftelijk reageren naar faxnummer 0521 – 597 445 of naar

Doortje van der Hoek-Endendijk,

Lhee 9, 7991 PE Dwingeloo

of naar

Kees Tieleman,

Cipressendreef 5, 3137 PC Vlaardingen, tel.

010 – 474 16 47

Ook via Omroep Vlaardingen kunt u regelmatig op de hoogte blijven van de ontwikkelingen, en wel via het programma “Oud Vlaardingen”, dat wordt uitgezonden op zaterdagochtend om 10.00 uur, op zondag om 12.00 uur en op dinsdag om 21.00 uur. Etherfrequentie FM 107.8, kabelfrequentie 105.9. Ook te beluisteren op www.omroepvlaardingen.nl.

Boekbespreking

VLAARDINGEN Daar gebeurt 't!

Foto's bekijken van Vlaardingen is altijd een leuke bezigheid. Veel herinneringen komen dan in je op, vooral bij plekken die totaal veranderd zijn. Het kort voor de zomer verschenen fotoboek 'VLAARDINGEN daar gebeurt 't!', samengesteld door Jan Anderson en Hjalmar Teunissen, is weer zo'n boekwerk waarin je terug zwijmelt naar vroegere tijden. Alle 128 foto's in het boek zijn uitgegeven door de in Oosterstraat gevestigde Kantoorvakhandel Kopa, wat is afgeleid van Van der Kooij's Papierhandel. De samenstellers nemen ons mee naar de jaren 1950, 1960 en 1970, waarin veel veranderde en ook veel uitbreiding van stadswijken plaats vond. Veel mooie plaatjes uit de 'Wederopbouwperiode' dus. Met heimwee denk je terug aan de heerlijke momenten in het Kolpabad als je de foto's daarvan bekijkt. Het zojuist gereed gekomen moderne winkelcentrum Liesveld is boeiend om te zien, zo ook de oudere foto's van de Hoogstraat als winkelstraat. Ook de nieuwe stadswijken Holy, Westwijk en Babberspolder komen ruim aan bod in het boek. En zo is er nog heel veel meer moois te bekijken. Een gemis is wel, dat de bijschriften erg summier zijn. Men moet het vaak doen met het bijschriftje wat in de foto zelf staat gedrukt. Jammer, daar had wellicht wat meer aandacht aan geschonken kunnen worden! Maar het doel was om er puur een kijkboek van te maken en daar zijn de samenstellers zeker in geslaagd. Drukkerij Stout heeft er weer een fraaie uitvoering van gemaakt en het boek is het aanschaffen zeker waard. Verkrijgbaar voor € 19,95 euro bij het Streekmuseum Jan Anderson en de Vlaardingse boekhandels.

Met de trekschuit naar Delft.

In de serie 'Van 't Oft naar 't Oofd' uitgegeven door Streekmuseum Jan Anderson, verscheen onlangs deeltje 3 onder de titel: 'Met de trekschuit van Vlaardingen, via Schipluiden, naar Delft'.

Door de slechte staat van de wegen en het gebrek aan comfort van koetsen als de diligence, was vervoer over water een goed alternatief. De trekschuit was als binnenwaterschip hét vervoermiddel in de loop van de 17e eeuw. Het zal een boeiend schouwspel zijn geweest langs vlieten en vaarten. Veelal werd de trekschuit door een paard, dat op het pad naast het water liep, voortgetrokken. Begeleid door een jongen die 'jager' werd genoemd. Hiermee is tevens de herkomst van de naam Trekkade en Jaagpad duidelijk. Erna Middelkoop, die het boekje heeft geschreven, vertelt nog veel meer wetenswaardigheden over de trekschuit langs de Vlaardingse Vaart. Het boekwerkje is het aanschaffen de moeite waard en is te koop voor € 2,00 bij de Vlaardingse boekhandels en het Streekmuseum Jan Anderson.

(Wout den Breems)

Ledenactiviteiten

Het nieuwe seizoen breekt weer aan: zowel voor de activiteiten van onze vereniging als voor de andere cultuur-historische activiteiten binnen Vlaardingen.

Zo is er op zaterdag 9 september (en dit jaar óók op zondag de 10e, wegens een bijzondere activiteit - zie het aparte programma in dit Tijd-Schrift) weer de Open Monumentendag. U bent van harte welkom bij één of meerdere programma-onderdelen.

Dan is er uiteraard (het hele jaar door) het radio-programma ‘Oud-Vlaardingen’, elke zaterdag van 10 – 11 uur, met herhalingen op zondag (12 – 13 uur) en dinsdag (en soms donderdag) van 21 – 22 uur. De moeite van het luisteren waard (het programma wordt gebracht door Max Thurmer en Cora Laan, en Arie Ouwendijk verzorgt de regie).

En op maandag 11 september begint weer een nieuwe cyclus van de bekende Ken uw Stads-cursus: dé ultieme kennismaking met alle (voornamelijk historische) aspecten van onze stad. Met bezoeken aan het Stadsarchief, de musea, het Stadhuis, Grote Kerk, en nog een handjevol. Nog nooit gedaan? 14 bijeenkomsten, elke maandag (tot 11 december), op óf de

middag, óf de avond, voor het luttele bedrag van € 45,- p.p. Opgeven: snel contact opnemen met Arie Ouwendijk, tijdens kantooruren op tel nr. (010) 435 3322.

En dan is er op de laatste zaterdag van september, de 30^e, natuurlijk weer onze verenigings-excursie. We gaan deze keer op zoek naar ‘oud Naaldwijk’ en verzamelen daarvoor om 10.30 uur bij de Grote Kerk van Naaldwijk. Na een kopje koffie en een ‘ommetje’ ter plaatse gaan we zo rond half twee naar Honselersdijk waar we om twee uur worden verwacht in het Westlands (Historisch) Museum. Wie graag

meegaat heeft drie mogelijkheden: per fiets, per bus of per auto. We verzamelen in elk geval op genoemde tijd en plaats (als het goed is, is er een goede en goedkope parkeermogelijkheid in het winkelcentrum van Naaldwijk). De kosten voor deze dag bedragen € 2,50 plus de overige te maken kosten, zoals entrees: neem, als u hebt, ook uw Museumkaart mee!. De vereniging trakteert u op het eerste kopje koffie. Wanneer u meerijdt met een ander lid, dan rekent u een bijdrage van € 2,50 in de benzinekosten direct af met uw chauffeur. Aanmelden kan vanaf heden tot uiterlijk een week voor de excursiedatum bij Arie Ouwendijk, tijdens kantooruren op tel.nr. (010) 435 3322. Hij noteert ook nog enkele gegevens en kan proberen om in de reiscombinaties te bemiddelen.

Dan begint in oktober ook het Lezingenseizoen weer. Als eerste hebben we voor dinsdagavond 24 oktober (u las dat al in ons vorige Tijd-Schrift) een beroep gedaan op Dick Borst, dit najaar 60 jaar actief in de muziek!! Hij vertelde afgelopen voorjaar al aan zijn mede-Bolder-bewoners over het ‘Bruisend verenigingsleven in Vlaardingen tussen 1900 en de vijftiger jaren’, en zal dat nu nog een keer speciaal voor onze leden herhalen. Dick zal ons een veelheid aan verenigingen presenteren, met veel fotomateriaal, en aan het eind zal blijken dat vooral de opkomst van de televisie er debet aan is, dat een groot aantal verenigingen moest gaan fuseren of zelf inmiddels is opgeheven.

De lezing vindt plaats in de grote recreatiezaal van De Bolder (achter de Westhavenkade / parkeren terrein Abel Tasmanlaan); de aanvang is 20.00 uur en de zaal is open om 19.45 uur.

Voor mensen die per lijnbus komen: we werden getipt dat de terugreis lastig is, maar tijdens de pauze zullen we proberen toch een vervoerslijntje te leggen. En voor Teletax vraagt u een retourrit rond kwart over tien aan.

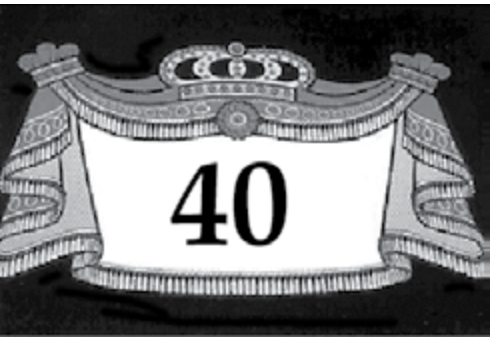
De laatste lezing dit jaar is op dinsdag 21 november (en dus niet in december, zoals abusievelijk in het laatste Tijd-Schrift stond afgedrukt, maar dat had u ongetwijfeld al opgemerkt). Peter Zuijdgeest, onze Vlaardingse autoriteit op het gebied van ons vissersverleden, komt ons dan vertellen over de Vlaardingse Visserij in de 19^e eeuw, dus vanaf ca. 1814. Hierover valt zoveel te vertellen en te laten zien, dat het zeker een bijzondere avond wordt: Peter staat daar met zijn kennis garant voor. Ook dit najaar zijn we min of meer traditioneel te gast in Holy-noord, in zaal De Deel, vlakbij de Winkelhoeve. De avond begint om acht uur en de zaal gaat rond kwart voor acht open.

De lezing in januari wordt een heel bijzondere, namelijk (weer) op een zaterdag, zoals we dat ook vijf jaar geleden deden in het gebouw van v/h Westland-Zuid, vlakbij NS-station Vlaardingen-West. Aangezien het op zondag 21 januari 2007 40 jaar geleden is dat onze vereniging werd opgericht, vierten we op deze zaterdag de 20^e januari dus ons 40-jarig jubileum. Een uitnodiging treft u in ons december-nummer aan, maar we wilden u toch nu al gelegenheid geven om deze dag (wat weer een heel bijzondere wordt) alvast vrij te houden!

De lezing voor februari plannen we op dinsdag 27 februari 2007 en de 27^e maart zullen we (nog onder enig voorbehoud) onze Algemene Ledenvergadering houden. De laatste lezing van dit seizoen plannen we op dinsdag 24 april a.s. maar alle gegevens daarover treft u in ons december-Tijd-Schrift aan.

Tot zover weer deze ledeninformatie. Graag tot ziens tijdens de bijeenkomsten!

Namens de werkgroep Ledenactiviteiten:
Arie Ouwendijk

Bloementransport in vroeger tijden, te zien in het Westlands Museum. Let op de zitpositie van de bestuurder! Zo kon hij de dozen bloemen hoog opstapelen. (Foto: Eric van Rongen)

Een bezoek aan het Stadsarchief is al jaren een vast item bij Ken uw Stad. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl

e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl